

Lausuntopyyntö Dragon Mining Oy:n malminetsintälupahakemuksesta Sarvisuo 3 lupatunnus ML2015:0026

Ympäristölautakunta 12.12.2023 § 108
583/11.01.05/2023

Valmistelija

Kaavoituspäällikkö Antti Kivikko, Ympäristöinsinööri Marjo Saarinen

Malminetsintälupahakemus

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) pyytää kaivoslain (10.6.2011/621) 37 §:n nojalla lausuntoa esityslistan liitteenä olevasta Oriveden kaupungin alueelle kohdistuvasta malminetsintälupahakemuksesta. Erityisesti Tukes pyytää mainintaa tutkimussuunnitelman mukaisen toiminnan vaikutuksista alueen kaavatilanteeseen, ympäristö- ja muista vaikutuksista. Lausunto tulee toimittaa 15.12.2023 mennessä.

Malminetsintäluvan hakija on Dragon Mining Oy. Lupa-alueen nimi on Sarvisuo 3. Haettavan alueen pinta-ala on 46,56 ha. Kyseinen alue sijaitsee Viitapohjanraitin pohjoispuolella Kuteman alueella lähellä Oriveden kaivosta, joka tunnetaan myös nimellä Kutemajärven kaivos.

Kyseessä on jatkohakemus aiemman Dragon Mining Oy:lle myönnettyyn malminetsintälupaan. Tukes on myöntänyt vastaavalle alueelle malminetsintäluvan 2.6.2017. Tätä aiemmin alueella on ollut yhtiön edeltäjän Polar Mining Oy:n malminetsintälupa, josta löytyy merkintöjä kaupunginhallituksen lausuntokäsittelystä vuodelta 2007. Aiempien lupien aikana alueella ei tiettävästi ja lupahakemuksen mukaan ole tehty merkittäviä maastotutkimuksia.

Lupahakemuksen mukaan hakija etsii alueelta kultaa ja mahdollisesti myös kuparia, lyijyä, sinkkiä sekä hopeaa. Tutkimusmenetelmien kuvataan olevan tavanomaisia malminetsintän tutkimusmenetelmiä, kuten geofysikaaliset mittaukset, kallioperä- ja maaperänäytteenotto, syväkairaus sekä tutkimusojitus ja -kaivannot.

Lupahakemuksen mukaan: *"alueella otaksutaan esiintyvän erityisesti kultaa, mutta mahdollisesti myös kuparia, lyijyä, sinkkiä sekä hopeaa. Olettamus alueen malmipotentialista perustuu alueella tavattuihin kivilajiyksiköihin, jotka ovat samoja kuin missä Oriveden kultakaivoksen kulta mineralisaatio esiintyy. Sarvisuo 3 sijaitsee suljetun Oriveden kultakaivoksen pohjoispuolella"*.

Hakijan tavoitteena on tunnistaa alueelta kaivostoiminnan kannalta riittävän suuri malmiesiintymä, jotta se voitaisiin louhia ja kuljettaa hakijan Vammalan rikastamolle käsiteltäväksi. Hakijan Vammalan rikastamo sijaitsee noin 70 kilometrin etäisyydellä alueesta.

Hakija on budjetoinut Sarvisuo 3 tutkimusalueen ensimmäisen vuoden malminetsintään noin 10 000 euroa, jonka on määrä pitää sisällään olemassa olevien geofysikaalisen ja geokemiallisen malminetsintä aineiston keräämisen ja tulkinnan ulkopuolisen konsultin toimesta. Seuraavina vuosina hakija on suunnitellut tehdä alueella tutkimusojitusta ja/tai tutkimuskaivantoja mineralisaation kannalta kriittisten kivilajien alueella paljastaen kallionpinnan geologista kartoittamista varten sekä syväkairausta, joka täyttää JORC standardin mukaiset vaatimukset mineraalivarantojen ja malmivarojen arvioimiseksi.

Lupahakemuksen mukaan tutkimusvälineinä toimivat mm. tela-alustainen näytteenottovaunu, mönkijä/moottorikelkka, henkilö-/maastoajoneuvo, geologin vasara, lapio/kuokka/kaivuri, geofysikaaliset mittauslaitteistot sekä tela-alustainen kaivinkone.

Edelleen lupahakemuksen mukaan kallioperäkairauksissa maanpinnalle syntyvä maa-aines on vähäinen ja kairausten päätyttyä maasto jätetään aina siistiksi. Tutkimusojituksessa maa-aines siirretään ojien välittömään läheisyyteen ja tutkimusten päätteeksi ojat täytetään, jolloin vaikutukset jäävät vähäisiksi. Mahdolliset lapiolla tehtävät kuopat peitetään välittömästi näytteenoton jälkeen.

Lupahakemuksen mukaan malminetsintälupahakualueelle suunnitellut tutkimustoimet eivät aiheuta merkittäviä, välittömiä tai välillisiä vaikutuksia ympäristöön. Hakemuksen mukaan vähäisiä vaikutuksia puustoon voi esiintyä ja mahdolliset puustovauriot korvataan lain mukaisesti täysimääräisenä. Hakemuksen mukaan vähäisiä vaikutuksia maaperään voi esiintyä kulku-urien ja ojien ylityskohtilla. Hakija pyrkii hakemuksen mukaan minimoimaan vaikutukset mm. käyttämällä jo olemassa olevia kulku-uria ja ojien ylityskohtia.

Hakija ehdottaa luvalla asetettavan vakuuden suuruudeksi 2000 euroa. Vakuus asetetaan hakemuksen mukaan kuitenkin Tukesin ohjeiden mukaisesti.

Hakemuksen mukaan hakija pyrkii toimitaan minimoimaan mahdolliset ympäristölle aiheutuvat haitat mm. käyttämällä mahdollisuuksien mukaan alueella jo olevia kulku-uria. Mahdolliset ojien ylityksiin tehtävät tilapäiset maa- tai puusillat tultaisiin purkamaan niiden käytön päätyttyä. Syväkairauksiin asennetut ns. "maaputket" tultaisiin katkaisemaan mahdollisimman läheltä maanpintaa. Mahdolliset puustovauriot tultaisiin korvaamaan lainmukaisesti täysimääräisinä. Mikäli moreeninäytteitä on otettu lapiolla, kuopat tullaan peittämään välittömästi näytteenoton jälkeen. Mikäli alueelle on tehty tutkimusojia kaivinkoneella, ne tullaan peittämään tutkimustoimien päätyttyä.

Lupahakemuksen kohteena oleva alue

Lupahakemus koskee kiinteistöjä 562-874-2-0, 562-432-5-12, 562-432-24-0 ja 562-432-23-0. Alue sijoittuu Viitapohjanraitin pohjoispuolelle. Hakemuksen kohteena oleva alue on tällä hetkellä pääosin metsää kasvavaa metsämaata. Esityslistan liitteenä on kartta alueesta.

Alueella vaihtelevat kallio-, kangas- ja turvemaat. Alueelle sijoittuu myös soita sekä pieniä lampia/lammikoita suoalueella. Lupahakemuksen mukainen alue rajautuu Hirvijärveen. Kiinteistöllä 562-432-24-0 sijaitsee loma-asunto, joka sijoittuu lupahakemuksen alueen lähistöön. Lupahakemuksen kohteena olevan alueen eteläpuolella sijaitsee Oriveden kaivos, joka tunnetaan myös nimellä Kutemajärven kaivos. Lupahakemuksen kohteena olevan alueen luontainen veden valuntasuunta on pääosin kohti lupahakemuksen alueeseen rajautuvaa Hirvijärveä sekä kauempana sijaitsevaa Pukala-järveä.

Kaavatilanne ja maankäyttö

Alueella voimassa olevassa Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 lupahakemuksen kohteena oleva alue on osoitettu kokonaisuudessaan maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, joka on ekosysteemipalvelujen

kannalta merkittävä alue (MK). Kohde on nimetty Kintulammin-Pukalan alueeksi.

Pirkanmaan maakuntakaavan MK-merkintä osoittaa maakunnallisesti merkittävät laajat yhtenäiset luonnon ydinalueet tai luonnon- ja kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet, joilla on tarvetta retkeilyn ja ulkoilun järjestämiseen:

”Merkinnällä osoitetaan maakunnallisesti merkittävät laajat yhtenäiset luonnon ydinalueet tai luonnon- ja kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet, joilla on tarvetta retkeilyn ja ulkoilun järjestämiseen. Alueet ovat osa maakunnan ekologista verkostoa, ja ne tukevat luonnonympäristöjen kytkeytyvyyttä, säilymistä ja virkistyskäyttöä. Merkintä ei rajoita alueen maa- ja metsätalouskäyttöä tai käyttöä vakituiseen tai loma-asumiseen.

Suunnittelumääräys:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota maa- ja metsätalouden toimintaedellytysten turvaamiseen sekä ulkoilumahdollisuuksia parantavien polku- ja reittiverkoston ja näihin liittyvien palvelujen järjestämiseen.

Alueen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon luonnon monimuotoisuuden ja muiden luontoarvojen säilyminen sekä välttää luonnonympäristöjen pirstoutumista.”

Alueella voimassa oleva maakuntakaava korostaa siten alueen merkitystä osana laajempaa ekologista verkostoa ja aluetta. Alue on osa maakunnan ekologista verkostoa, ja alueella on todettu olevan tarvetta retkeilyn ja ulkoilun järjestämiseen.

Voimassa olevassa maakuntakaavassa lupahakemuksen kohteena olevan alueen eteläpuolelle on osoitettu kaivosalue (EK), ja kohde on nimetty Oriveden kaivokseksi.

Voimassa olevan maakuntakaavan kaavaselostuksessa MK-merkintää avataan tarkemmin:

”Maakuntakaavassa luonnon ydinalueet on jaoteltu kahden eri merkinnän piiriin: maa- ja metsätalousvaltaisiksi alueiksi, jotka ovat ekosysteemipalvelujen kannalta merkittäviä (MK) ja luonnon monimuotoisuuden ydinalueiksi. MK-alueet ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä alueita, joilla korostuvat ulkona liikkumisen tarve ja sen ohjaaminen. Tällaisia ovat mm. Kintulammin-Pukalan välinen alue, Siikaneva sekä Helvetinjärven että Seitsemisen kansallispuistoja ympäröivät alueet. Luonnon monimuotoisuuden ydinalueiksi on taas osoitettu alueet, jotka ovat luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä, mutta joilla ei ole erityistä ihmisten liikkumisen ohjaustarvetta. Näitä ovat muun muassa suoluonnon kannalta tärkeät alueet pohjoisella Pirkanmaalla sekä isoihin vesistöihin kohdistuvat alueet, kuten Vanajavesi. Merkintä on kehittämissperiaatemerkintä. Alueen pääkäyttötarkoitus on osoitettu aluevarausmerkinnällä.

Maakuntakaavan lähtökohtana on, että MK-alueet ja luonnon monimuotoisuuden ydinalueet ovat laajoina yhtenäisinä metsä-, suo- ja vesiluonnon kokonaisuuksina keskeisiä osia maakunnan ekologisen verkoston kokonaisuudessa. Ratkaisun taustana on käytetty laadittua selvitystä hyvin kytkeytyvistä alueista. Aluevarausten rajauksissa on otettu huomioon tiedossa olevat suunnitellut rakentamisen kasvusuunnat. Tarkastelu ja rajaukset on tehty maakuntakaavan edellyttämällä

yleispiirteisellä tasolla. Luonnon monimuotoisuuden ydinalueiden ja MK-alueiden välisiä ekologisia yhteyksiä ei ole osoitettu erillisillä merkinnöillä, vaan suunnitteluperiaatteena on, että kytkeytyvyys on mahdollista mm. maaseutualueiden välityksellä. Viheryhteyksiä on osoitettu ainoastaan taajamissa, joissa maankäytön paine on suuri ja yhteydet ovat vaarassa hävitä tai ne ovat jo osittain hävinneet.

Keskeisin maankäytön yhteensovittamistarve on ollut tarkasteltaessa maakuntakaavassa esitettävien kiviaineshuollon kannalta merkittävien kiviainesvarantojen, turvetuotannon sekä tuulivoiman suhdetta luonnon monimuotoisuuden ydinalueisiin ja MK-alueisiin. Tutkitut laajat yhtenäiset, hyvin kytkeytyvät luonnon ydinalueet ja maakunnallisesti merkittävät kiviainesvarat sijoittuvat osittain samoille alueille. Kaavaratkaisun lähtökohtana on ollut turvata maakunnallisesti merkittävien kiviainesvarantojen hyödyntämismahdollisuuksia vaarantamatta kuitenkaan maakunnan ekologisen verkoston toimivuutta. Tämän periaatteen mukaisesti eräitä selvityksessä tutkittuja laajoja yhtenäisiä metsäalueita ei ole kaavassa osoitettu luonnon monimuotoisuuden ydinalueiksi tai MK-alueiksi, koska niille on katsottu tarpeelliseksi osoittaa merkittäviä kiviainesvarantoja. Toisaalta taas kiviainesvarantoja sisältäviä alueita on merkitty MK-alueiksi, kun alueella on ollut merkittäviä luonnonarvoja. Samat periaatteet koskevat turve- ja tuulivoimatuotantoa.

Lähtökohtana suunnitteluratkaisussa on ollut metsätalouden huomioon ottaminen. Merkintöjen ja niitä koskevien suunnittelumääräyksen tavoitteena on turvata metsätalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen toiminta- ja kehittämisedellytykset sekä välttää alueiden pirstomista muulla maankäytöllä. Metsien hoitaminen ja käyttäminen alueella perustuu edelleen metsälain säädöksiin eivätkä merkinnät vaikuta perusrakennusoikeuteen tai loma-asutukseen.

Kiviainesten ja turpeenotto on alueella mahdollista maa-aineslain sekä ympäristönsuojelulain mukaisten lupaedellytysten täyttyessä. Toisaalta painotetaan laajojen yhtenäisten metsäalueiden merkitystä ekologisessa verkostossa ja luonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä. Suunnitteluratkaisu perustuu siihen, etteivät maakuntakaavan luonnon monimuotoisuuden ydinalueet ja MK-alueet ole suojelu- tai virkistysalueita. Kaavatyön yhteydessä on kuitenkin määriteltä, mitä luonnon monimuotoisuuden ydinalueita ja MK-alueita koskevassa suunnittelumääräyksessä käytetyllä käsitteellä pirstominen tässä asiayhteydessä tarkoitetaan. Pirstomiseksi katsotaan alueiden käyttö siten, että syntyy laaja-alainen pysyvä liikkumiseste tai pitkäaikainen merkittävä ympäristöhaitta. Pirstominen muuttaa olemassa olevaa maankäyttöä siten, että se heikentää metsätalouden toimintaedellytyksiä ja/tai metsäalueiden ekologista tilaa.

MK-alueen muuttaminen esimerkiksi rakennusmaaksi taajama-alueena on lähtökohtaisesti pirstomista. Väyliä, jotka edellyttävät riista-aitojen rakentamista, voidaan katsoa aiheuttavan laaja-alaisia ja pysyviä liikkumisesteitä, mikäli ekologisten yhteyksien jatkumisesta ei suunnittelussa ole huolehdittu. Samoin laaja-alaiset kiviainesten ja turpeen ottoalueet sekä niiden edellyttämät liikenneväylät voivat pirstoa metsäalueita, mikäli asiaan ei yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa ja sijoituksessa kiinnitetä riittävästi huomiota. Voimalinjat ja muut energiahuollon linjat eivät puolestaan aiheuta laaja-alaisia ja pysyviä liikkumisesteitä, joten niiden ei voida katsoa aiheuttavan laajojen yhtenäisten metsätalousalueiden pirstoutumista.

Pirstomiseksi ei katsota metsälain mukaista metsien hoitoa ja sen edellyttämien toimenpiteiden suorittamista. Myös haja-asutusluonteinen rakentaminen sekä maatalouselinkeinoon liittyvien sivuelinkeinojen harjoittaminen ovat pirstomiskäsitteen ulkopuolella samoin kuin vaikutuksiltaan paikalliseksi tai yksittäiseksi luokiteltava kiviainesten sekä turpeen otto.”

Lupahakemuksen kohteena oleva toiminta eli malminetsintä ei ole ristiriidassa MK-alueen kaavamerkinnän ja sen perusteluiden kanssa, koska malminetsintä itsessään ei vielä aiheuta laajamittaisempaa ympäristön pirstoutumista tai aiheuta alueelle merkittäviä liikkumisesteitä.

Sen sijaan malminetsinnän tavoitteena oleva toiminta eli kaivostoiminta hyvin todennäköisesti aiheuttaisi sellaisia vaikutuksia, joiden ei voida katsoa olevan Pirkanmaan maakuntakaavan MK-alueelle soveltuvia. Kaivostoiminta alueella aiheuttaisi laajamittaista ympäristön muutosta sekä pirstoutumista. Edellä kuvatuissa MK-alueen perusteluissa katsotaan pirstoutumista aiheutuvan silloin, kun toiminta heikentää metsätalouden toimintaedellytyksiä ja/tai metsäalueiden ekologista tilaa. Mahdollinen kaivostoiminta vaikuttaisi molempiin edellä lueteltuihin selvästi heikentävästi alueella. Maakuntakaavan kaavaselostuksessa MK-alueen perusteluissa ja suunnitteluperiaatteissa pirstomisen yhteydessä sen todetaan aiheutuvan mm. kiviaineshuollon, turpeenoton tai tuulivoiman toiminnasta. Kaivoksen perustamista voidaan maankäytön luonteeltaan verrata edellä esitettyihin toimintoihin. Näin ollen kaivostoiminta alueella ei olisi mahdollista ja maakuntakaavan mukaista toimintaa, vaikka alueelta hyödynnettävä malmio löytyisikin. Kaivostoiminta alueella aiheuttaisi sen kaltaisia vaikutuksia sekä ympäristön pirstoutumista, että sen ei toimintana voida katsoa olevan soveltuva maakuntakaavan MK-merkinnän alueelle.

Pirkanmaalla on vireillä vaihemaakuntakaava ”Elonkirjo ja energia”. Vaihemaakuntakaavan kaavaluonnos on ollut nähtävillä 8.5.-30.6.2023 välisen ajan. Kaavaluonnoksessa lupahakemuksen kohteena olevalle alueelle tai sen välittömään läheisyyteen ei ole osoitettu muuttuvia tai uusia merkintöjä.

Lupahakemuksen kohteena olevalla alueella ei pääosin ole voimassa olevia yleis- tai asemakaavoja. Valtaosa alueesta on kaavoittamatonta aluetta. Lupahakemukseen sisältyvä Hirvijärven ranta-alue kuuluu Oriveden rantaosayleiskaavan alueelle. Rantaosayleiskaavassa alue on osoitettu maa- ja metsätalousalueeksi (M). Hakemuksen kohteena olevan alueen eteläpuolelle sijoittuvat alueet Oriveden kaivoksen lähellä Ylä-Jalkajärven, Ala-Jalkajärven sekä Kutemajärven lähistöllä sijoittuvat Kutemajärven ranta-asemakaavan alueelle (kv 30.1.2006 § 4). Alueet on osoitettu ranta-asemakaavassa maa- ja metsätalousalueeksi (M) sekä maa- ja metsätalousalueeksi, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (MY-1).

Lupahakemuksen mukaisella alueella tai sen lähistöllä voimassa olevilla yleis- tai asemakaavoilla ei esiinny sellaisia merkintöjä tai määräyksiä, jotka estäisivät lupahakemuksen mukaisen toiminnan.

Kaupungin näkemyksen mukaan kaivostoiminta alueella ei olisi mahdollista, koska alue on osa maakuntakaavan mukaista MK-aluetta. Tämä ristiriita tulisi todennäköisesti johtamaan tarpeeseen laatia alueelle osayleiskaava ristikkäisten intressien vuoksi, mikäli alueelle haettaisiin lupaa perustaa kaivos. On erittäin todennäköistä, että osayleiskaavan ratkaisut eivät mahdollistaisi kaivostoimintaa alueella, koska alueella esiintyy ristikkäisiä intressejä. Maakuntakaava on ohjeena laadittaessa yleiskaavaa, joten yleiskaavaratkaisun tulisi ko. tilanteessa olla

maakuntakaavan mukainen ja estää MK-alueen kaavamerkinnän mukainen ympäristön pirstoutuminen alueella. Näin on myös erittäin todennäköistä, että kaavatilanteen vuoksi kaivostoiminta alueella ei olisi mahdollista, vaikka sieltä hyödynnettävissä oleva malmio löytyisikin.

Uudistettu kaivoslaki on astunut voimaan 1.6.2023. Kaivoslakiin (2011/621) kesäkuussa 2023 voimaan astuneen § 47 tehdyn lisäyksen, momentti 5, mukaan "Kaivostoiminnan tulee perustua sellaiseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen asemakaavaan tai oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan, jossa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty". Näin ollen viime kädessä päätös kaivoksen toiminnan mahdollisuuksista alueella ratkaistaan asemakaavalla tai oikeusvaikutteisella yleiskaavalla, joiden osalta päätösvalta on kaupungilla.

Arkeologia ja muinaisjäännöskohteet

Lupahakemuksen kohteena olevalla alueella tai sen lähistöllä ei ole tiedossa olevia muinaisjäännöskohteita tai muita arkeologisen perinnön kohteita (Museoviraston karttapalvelu 21.11.2023). Aluetta ei ole kuitenkaan tutkittu ja arkeologisten kohteiden esiintymistä alueella ei voida sulkea pois.

Lupahakemuksessa kuvatut toimenpiteet voivat potentiaalisesti tuhota arvokkaita arkeologisia kohteita. Kaupungin näkemyksen mukaan ennen malminetsintäluvan myöntämistä tai viimeistään ennen toimenpiteiden suorittamista alue tulee inventoida sen arkeologisen potentiaalin kartoittamiseksi ja säilymisen turvaamiseksi.

Pukala-järvi

Hankealue sijoittuu Pukala-järven etelä- ja Hirvijärven itäpuolelle. Pukalan pinta-ala on 410 hehtaaria, keskisyvyys 15 metriä ja suurin syvyys 57 metriä. Järven pituusakselin suuntaisesti kulkee syvänteiden ketju, jossa syvänteet ulottuvat 45-57 metrin syvyyteen. Vedenpinnan korkeus on 134,1 metriä mpy. Järvessä on 43 saarta, joiden yhteispinta-ala on noin 20 hehtaaria. Rantaviivan pituus on 43 kilometriä. Järven pohjoispuoli on metsäistä erämaata ja eteläpuoleiset pientilat ovat lopettaneet viljelynsä. Rannalla sijaitsee vapaa-ajan asutusta. Suuri osa rannasta on säilynyt rakentamattomana. Pohjoisrannalla sijaitsee Metsähallituksen ylläpitämä Pukalan virkistysmetsäalue, joten järvellä on tärkeä asema merkittävänä virkistysalueena.

Valuma-alue on suurimmalta osin metsämaata, peltojen ja soiden osuus on hyvin vähäinen. Valuma-alue on laaja ja siinä on yhteensä 27 järveä. Veden keskiviipymä on erittäin pitkä järven suuren koon ja syvyyden vuoksi. Valuma-alueeseen kuuluu muun muassa Pukalan eteläpuoleinen Hirvijärvi (vedenpinnan korkeus 149,2 metriä mpy), joka laskee suoraan Pukalan Haapalahteen. Pukalan laskujoki, Pukalanjoki, laskee lopulta Näsijärven Koljonselkään.

Järvi on erittäin karu ja kirkasvetinen. Ranta-asutuksen päästöjä järveen ja vesiliikennettä on rajoitettu voimakkaasti. Vesi on vain lievästi ruskeaa ja humusleima on kemiallisen hapenkulutuksen perusteella kohtalaisen alhainen. Veden pH-taso on lievästi happaman puolella, mutta sitä voidaan pitää järvivesille normaalina. Puskurikyky happamoitumista vastaan on heikko. Pitkällä aikavälillä ei ole odotettavissa luontaista happamoitumiskehitystä. Rehevyytaso on erittäin alhainen ja karuille vesille ominainen. Fosforipitoisuus on vaihdellut päällysvedessä välillä

<5-7 µg/l ja typpipitoisuus välillä 350-420 µg/l. Ravinnepitoisuudet ovat alhaiset myös syvemmissä vesikerroksissa. Happitilanne on erinomainen pääsääntöisesti myös talvisin. Pukalan laatuluokitus on luokkaa erinomainen.

Ylä- ja Ala-Jalkajärvi

Hankealueesta etelään Sarvisuo 1-2 kaivosalueen länsipuolella sijaitsevat Ylä- ja Ala-Jalkajärvet. Ylä-Jalkajärven pinta-ala on 1,3 hehtaaria ja pinnankorkeus 143,8 metriä mpy. Järvellä on rantaviivaa 500 metriä ja yksi saari. Ala-Jalkajärven pinta-ala on 3,9 hehtaaria, pinnankorkeus 142,5 metriä mpy ja rantaviivaa järvellä on 1,3 kilometriä. Järvessä ei ole saaria. Järvien valuma-alue on metsämaata. Ylä-Jalkajärvi laskee ojaa myöten Ala-Jalkajärveen. Ala-Jalkajärvestä vesi laskee Horhanpuroa pitkin Peräjärven ja Peräjoen kautta Näsijärven Paarlahteen.

Järvien vieressä sijainneen Oriveden kaivoksen toiminta on loppunut kesäkuussa 2019. Kaivoksen kuivanapitovesistä, niiden mukana kulkeutuvasta kivilietteestä ja siitä liukenevista aineista ja yhdisteistä sekä sivukivialueen hulevesistä on aiheutunut voimakkaita vesistövaikutuksia vastaanottavaan Ala-Jalkajärveen. Merkittävin vaikutus on ollut sulfaatti- ja metallipitoisuuksien voimakas kasvu, joiden vaikutuksia ylläpitävät järven sisäiset prosessit ja aineiden varastoituminen sedimenttiin.

Ala-Jalkajärven syvänteiden veden korkeat sulfaattipitoisuudet ovat estäneet luonnollisen täyskierron, mistä johtuen syvännevesien vaihtuvuus on lähes olematonta noin 5-7 metrin syvyydestä alaspäin ja pohjalla esiintyy happivajausta. Kaivoksen typpikuormituksen vaikutukset ovat Ala-Jalkajärven heikkojen laimennusolosuhteiden vuoksi merkittäviä. Typpi kertyy järven päällysveteen nitraattina ja jää alhaisen fosforipitoisuuden vuoksi pääosin hyödyntämättä ja estää järven rehevöitymistä. Ala-Jalkajärvessä metallipitoisuudet ovat laskeneet merkittävästi kaivostoiminnan loputtua. Pohjasedimentteihin kertyneet ja niistä liukenevat metallit kuormittavat edelleen myös purkuvesistön alempia osia. Ala-Jalkajärvi on kalkittu vuosina 2018 ja 2019 pohjasedimentin stabiloimiseksi ja sisäisen metallikuormituksen vähentämiseksi. Kaivostoiminnan loputtua veden pH laskee arvoon alle 5, jolloin vesi on kaloille elinkelvotonta. Ala-Jalkajärven laatuluokitus on luokkaa huono.

Malminetsintälupahakemuksen mukainen alue osana valuma-aluetta

Malminetsintälupahakemuksen mukainen alue rajautuu suoraan Hirvijärveen, josta on suora valumayhteys ojaa/puroa pitkin Pukala-järveen. Lupahakemuksen mukaisen alueen suo-osilta suuntautuu valumavesiä lisäksi myös ojia pitkin Pukala-järven Myllylahteen. Lisäksi alueelta lähtee yksi oja myös etelän suuntaan kohti Ylä-Jalkajärveä Viitapohjanraitin alitse sen eteläpuolelle. Malminetsintälupahakemuksen mukaisen alueen valumavesistä valtaosa päättyy erittäin todennäköisesti luontaisten pinnanmuotojen myötä Pukala-järveen valumavesien mukana.

Malminetsintälupahakemuksessa haetaan lupaa sellaisille toimenpiteille, joilla olisi vaikutusta valumavesien laatuun ja määrään verrattuna alueen nykytilaan. Tällaisia toimenpiteitä ovat mm. tutkimuskaivannot, tutkimusojitukset sekä mahdollisesti myös syväkairaus. Toimenpiteissä mm. paljastuu maa- ja kalliopintaa ja syntyy erilaisia maakasoja sekä koneiden liikkumisjälkiä maastoon. Toimenpiteillä olisi vaikutuksia alueen valumavesien määrään ja laatuun.

Malminetsinnän lopullisena tavoitteena on kaivoksen perustaminen alueelle. Kaivoksella olisi erittäin todennäköisesti erittäin merkittäviä vesistövaikutuksia, jotka kuormittaisivat vastaanottavia vesistöjä merkittävästi. Kaivoksen sijoittuminen alueelle heikentäisi Etelä-Suomen tasolla poikkeuksellisen hyvälaatuisena ja luonnontilaisena säilyneen Pukala-järven vedenlaatua ja järven tilaa. Kaivoksella alueella olisi todennäköisiä vaikutuksia myös läheisiin Ylä- ja Ala-Jalkajärveen ja niiden alapuoliseen vesistöreittiin. Ala-Jalkajärven laatuluokitus on jo huono alueen lähistöllä sijainneen Oriveden kaivoksen vaikutuksen vuoksi. Lupahakemuksen mukaiselle alueelle ei ole mahdollista perustaa kaivosta sen todennäköisten merkittävien vesistövaikutusten vuoksi, ja erityisesti sen potentiaalisten Pukala-järveen kohdistuvien vesistövaikutusten vuoksi.

Muut luontoarvot

Lupahakemuksen kohteena olevalla alueella ei ole tiedossa erityisiä luonnon tai ympäristön arvoja. Aluetta ei ole kuitenkaan tutkittu niiden osalta ja erityisten luontoarvojen esiintymistä alueella ei voida sulkea pois. Ympäristönkäytön suunnittelu tulee perustua riittäviin selvityksiin.

Lupahakemuksessa kuvatut toimenpiteet voivat potentiaalisesti tuhota arvokkaita luonnonympäristön kohteita alueella. Esimerkkejä mahdollisista luontoarvoista kohteella ovat alueella sijaitsevat pienet suolammet, jotka todennäköisesti täyttävät esimerkiksi metsälain § 10 edellytykset erityisen tärkeästä elinympäristöstä.

Kaupungin näkemyksen mukaan ennen malminetsintäluvan myöntämistä tai viimeistään ennen toimenpiteiden suorittamista alue tulee inventoida luonnon ympäristön osalta kattavasti arvokkaiden luonnonympäristön kohteiden säilymisen turvaamiseksi.

Dragon Mining Oy:n toiminta Oriveden kaivoksella

Välittömästi lupahakemuksen mukaisen alueen eteläpuolella on sijainnut Oriveden kaivoksena tai Kutemajärven kaivoksena tunnettu kultakaivos. Alueella on sen toiminnan aikana toiminut useita eri yrityksiä eri aikoihin, joista yksi on ollut Dragon Mining Oy. Kaivoksesta on sittemmin sen toiminnan jäljiltä paljastunut luvanvastaista toimintaa.

Dragon Mining Oy haki jatkolupaa Oriveden kaivoksen toiminnalle aiemmin. Joulukuussa 2015 Länsi-Suomen aluehallintovirasto (AVI) hylkäsi ympäristölupahakemuksen kaivostoiminnan jatkamisesta. Päätöstä perusteltiin mm. sillä, että kaivoksen alapuolisen vesistön tila on heikentynyt kaivoksen toiminnan aikana. Asiaa on päätöksen jälkeen useaan otteeseen käsitelty eri oikeusasteissa. Lopulta korkein hallinto-oikeus (KHO) on ratkaissut asian päätöksellään (2675/2019). KHO päätti hylätä Pirkanmaan ELY-keskuksen sekä Dragon Mining Oy:n valitukset ja pitää pääosin voimassa yhdellä lisäyksellä AVI:n päätöksen hylätä ympäristölupahakemus. Näin Oriveden kaivos ei saanut ympäristölupaa jatkaa toimintaa alueella.

Oriveden kaupungin lausunto Dragon Mining Oy:n malminetsintälupahakemukseen

Oriveden kaupungin näkemyksen mukaan Tukesin ei tule myöntää Dragon Mining Oy:n hakemaa malminetsintälupaa missään muodossa. Kaupunki vastustaa haetun malminetsintäluvan myöntämistä Dragon Mining Oy:lle.

Malminetsintä itsessään on vielä kevyempi toimenpide, mutta sen lopullisena tavoitteena on lähes aina kaivostoiminta alueella, kuten Dragon Mining Oy myös hakemuksessaan kertoo. Oriveden kaupungin näkemyksen mukaan alueelle ei voi sijoittaa kaivosta. Tämän vuoksi myöskään malminetsintäluvan myöntäminen alueelle ei ole järkevää tai edes yhtiön edun mukaista, koska kaupungin näkemyksen mukaan alueelle ei voitaisi kaivosta perustaa, vaikka sieltä hyödynnettävissä oleva malmio löytyisikin.

Keskeisimpiä perusteita ovat lupahakemuksen mukaisen alueen sijoittuminen maakuntakaavan MK-alueelle, vaikutukset alueen läheisiin vesistöihin (esimerkiksi luonto- ja virkistysarvoistaan tunnettu Pukala-järvi sekä aiemman kaivostoiminnan seurauksena vedenlaadultaan ja kunnoltaan heikentyneet Ylä- ja Ala-Jalkajärvi). Kaupungin lausunnon lähtökohtia sekä perusteluita on laajemmin avattu edellä olevassa tekstissä.

Oriveden kaupunki katsoo, että luvanhakija ei erittäin todennäköisesti voisi toteuttaa kaivosta alueella, vaikka alueelta hyödynnettävissä oleva malmio löytyisikin. Kaivostoiminnan luvan hakeminen alueelle olisi alueella ristikkäinen intressi ja tulisi erittäin todennäköisesti johtamaan tarpeeseen käynnistää alueella osayleiskaavan laadinta. Maakuntakaavan MK-merkinnän ja maakuntakaavan ohjausvaikutuksen vuoksi olisi erittäin todennäköistä, että mahdollisessa osayleiskaavan laatimisessa kaivostoiminta alueella ei mahdollistuisi.

Uudistettu kaivoslaki on astunut voimaan 1.6.2023. Kaivoslakiin (2011/621) kesäkuussa 2023 voimaan astuneen § 47 tehdyn lisäyksen, momentti 5, mukaan ”Kaivostoiminnan tulee perustua sellaiseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen asemakaavaan tai oikeusvaikutteiseen yleiskaavaan, jossa kaivosalueen ja kaivoksen apualueen sijainti ja suhde muuhun alueiden käyttöön on selvitetty”. Näin ollen viime kädessä päätös kaivoksen toiminnan mahdollisuuksista alueella ratkaistaan asemakaavalla tai oikeusvaikutteisella yleiskaavalla, joiden osalta päätösvalta on kaupungilla. Koska kaupungin näkemys kaivoksen perustamisesta haetulle alueelle on lähtökohtaisesti kielteinen, niin myöskään malminetsintäluvan myöntäminen alueelle ei ole järkevää tai edes yhtiön edun mukaista.

Oriveden kaupunki pyytää Tukesia pyytämään ja huomioimaan myös Tampereen kaupungin, Pirkanmaan liiton ja Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunnon.

Mikäli Tukes päätyy myöntämään haetun malminetsintäluvan Dragon Mining Oy:lle Oriveden kaupungin kielteisestä kannasta huolimatta, kaupunki näkee, että luvassa tulee huomioida ainakin seuraavat asiat:

- Kiinteistöllä 562-432-24-0 sijaitsevan loma-asunnon rakennuksen ja pihapiirin riittävä suojaetäisyys (vähintään 200 metriä).
- Alueelle tulee laatia arkeologinen inventointi ennen malminetsintäluvan myöntämistä tai viimeistään ennen toimenpiteiden aloittamista. Inventoinnin selvitysraportti tulee toimittaa Pirkanmaan maakuntamuseoon sekä Oriveden kaupungille.
- Alueelle tulee laatia kattava luontoselvitys ennen malminetsintäluvan myöntämistä tai viimeistään ennen toimenpiteiden aloittamista. Selvitysraportti tulee toimittaa Pirkanmaan ELY-keskukselle sekä Oriveden kaupungille.
- Mikäli Hirvijärveen, Pukalaan tai Ylä-Jalkajärveen laskevien ojien kohdalla tehdään kairauksia, tulee huolehtia, ettei ojiin kulkeudu maa-aineksia.

- Lupapäätöksessä tulee antaa riittävät määräykset vesien suojelulle ja vesien laadun seurannalle. Erityisesti Hirvijärven ja Pukala-järven veden kemiallisen ja ekologisen tilan säilyminen erinomaisena tulee lupamääräyksillä turvata.
- Lupamääräyksellä tulee varmistaa, että toiminnasta ei aiheudu kuormitusta Ylä-Jalkajärveen.
- Lupamääräyksillä tulee varmistaa, että alueella tapahtuvan toiminnan jälkeen toiminnasta aiheutuneet jäljet ennallistetaan vastaamaan samankaltaista ympäristön tilaa, joka alueella on vallinnut ennen lupahakemuksen mukaista toimintaa.
- Luvan haltijan on oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista. Malminetsinnässä on varmistettava, että vesistöille, niiden käytölle ja eliölajeille aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa. Toiminta ei saa aiheuttaa merkittäviä muutoksia luonnonolosuhteissa taikka vahingoittaa arvokkaita tai harvinaisia luonnonesiintymiä tai suojeltuja elinympäristöjä taikka aiheuttaa häiriötä suojelluille lajeille.
- Hankkeen toteuttamisessa on kaikilta osin noudatettava ympäristönsuojelulain mukaista pohjaveden pilaamiskieltoa sekä ympäristönsuojelu- ja luonnonsuojelulaissa tarkoitettua varovaisuusperiaatetta.
- Lupamääräyksissä tulee varmistaa, että alueella tapahtuvassa malminetsinnässä turvataan alueelle mahdollisesti sijoittuvat metsälain 10 § mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt sekä vesilain suojaamat ympäristökohteet.

Lisäksi kaupunki toteaa, että luvan haltija on vastuussa toiminnasta mahdollisesti aiheutuvista vahingoista, haitoista ja edunmenetyksistä täysimääräisesti.

Oriveden kaupunki katsoo myös, että lupahakemuksessa esitetty 2000 euron vakuus ei ole missään suhteessa riittävä. Oriveden kaupunki esittää, että mikäli Tukes päätyy luvan kaupungin lausunnosta huolimatta myöntämään, niin se asettaa Dragon Mining Oy:lle tallettavaksi toimintaan nähden riittävän vakuuden. Kaupungin näkemyksen mukaan sopiva vakuus olisi esimerkiksi suuruusluokkaa 20 000 – 30 000 euroa.

Toimivalta Hallintosääntö 30 §

Esittelijä Kaavoituspäällikkö Antti Kivikko

Päätösehdotus Ympäristölautakunta päättää antaa Oriveden kaupungin lausuntona Tukesin lausuntopyyntöön Dragon Mining Oy:n malminetsintälupahakemuksesta Sarvisuo 3 esittelytekstin mukaisen lausunnon.

Pöytäkirja tämän pykälän osalta tarkastetaan kokouksessa.

Päätös Päätösehdotus hyväksyttiin.

Merkittiin pöytäkirjaan, että kaupunginhallituksen puheenjohtaja Jussi Viljanen poistui kokouksesta asian käsittelyn aikana kello 17:29-17:33 väliseksi ajaksi.
